Rutger Koopmans

Eigen Baas

LEVEN EN WERKEN IN VRIJHEID

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2017

INHOUD

De vrijheid tegemoet 7

DEEL 1 MIJN LEVEN EN WERKEN IN VRIJHEID 11

Van kasteelheer tot Othello 13
Afscheid nemen 28
De reacties 32
De dag van morgen 34
Spijt 37
Vrijheid 40
Verwondering 43
Emoties 46
Johan Cruijff 48
Sabbatical: een leerzaam jaar 76
De financiële crisis 81
Solliciteren: op zoek naar vaste grond onder de voeten 92
Terug naar de bank 110
De kracht van doorzetten en van emotie 115
Toneelgroep Amsterdam 123
'Iets voor jezelf gaan doen' 133
De moraal van mijn verhaal 151

DEEL 2 JOUW LEVEN EN WERKEN IN VRIJHEID 157

'Leef je eigen leven' 159
'Je wilt eruit!' 161
De bron van de onrust 169
Weet waaraan je begint 175
De kernvragen 178
Vraag 1: Hoeveel geld heb je nodig? 180
Vraag 2: Hoeveel ben je waard? 189
Vraag 3: Hoe sterk ben je? 199
Vraag 4: Hoeveel energie heb je? 205
Vraag 5: Hoe ga je met tegenslagen om? 210
Vraag 6: Jij en groepen, hoe zit dat? 213
Vraag 7: Wat is jouw intrinsieke motivatie? 217
Vraag 8: Voor wie zorg je? 224
Vraag 9: Wat betekent vertrouwen voor je? 231
Vraag 10: Hoe positief ben je? 239
Vraag 11: Welk nummer staat er op je broekje? 245
Vraag 12: Kun je focussen? 252
Vraag 13: Kun je verbinden? 258
Vraag 14: Kun je terug? 266

Epiloog: 'Het is maar werk' 267

Woord van dank 271

De vrijheid tegemoet

Je bent wat je doet. Werk is een belangrijk gedeelte van je identiteit. Het bepaalt wie je bent en hoe men tegen je aankijkt. Je bent chirurg, je bent onderwijzer, je bent consultant. Als je dat vak heel goed doet, dan zet men daar zelfs het bijvoeglijk naamwoord 'een typische' voor. Dan zit je helemaal gebeiteld. Of beter gezegd, vastgebeiteld.

Maar alles is tijdelijk: velen willen of moeten vertrekken uit hun huidige baan of beroep. Sommigen vertrekken op eigen initiatief, omdat ze de bui zien hangen, anderen omdat men hen eruit gooit, vriendelijk of onvriendelijk.

De prijzen worden aan de meet van het leven uitgedeeld, heb ik altijd gedacht. Aan de finishlijn stel je jezelf de vraag welk leven je geleid hebt: dat van jou of het leven dat je opgedrongen is? Het gaat er dus om de juiste keuzes te maken, de keuzes die bij jou horen welteverstaan. Die vergen soms een opoffering maar ze schenken je vrijheid. Soms wil je die keuzes wel maken, maar twijfel je toch. Durf je het wel? Kun je het wel? Dan komt het op jouw eigen kracht aan. Jij bent de baas over je eigen geluk.

Het verhaal van dit boek start met mijn besluit om mijn werk en een veilig bestaan te verlaten. Ik wilde mijn leven over een andere boeg gooien. Bij mij was dat een gevoelskwestie, maar daarom was het niet minder noodzakelijk. Ik moest van mezelf. Ik zie talloze mensen overal ter wereld en in allerlei fases van hun leven zich diezelfde vraag stellen: Zal ik mijn leven eens omgooien? Ander werk? Andere baan? Andere context? Probeer ik het als zzp'er?

Ik was bankier en voor mij kwam de dag waarop ik voelde dat mijn uiterste houdbaarheidsdatum niet meer veraf was. Het was mooi geweest en het was goed zo. Ik werd te nieuwsgierig naar andere kanten in mij, naar andere talenten die ik misschien zou kunnen ontwikkelen.

Ik had dat al vaker gedacht: Zal ik voor mezelf beginnen? Kan ik dat? Verdient dat genoeg? Wat staat mij te wachten? Wat moet ik daar eigenlijk voor kunnen? Ik heb lang getwijfeld maar hakte toen de knoop door.

Blijmoedig (of was ik overmoedig?) gaf ik mijn maatschappelijke verworvenheden op en sloeg ik met groot vertrouwen een nieuwe weg in. Het bleek de meest ingrijpende beslissing uit mijn leven. Ik heb méér opgegeven dan ik dacht. Maar ik heb ook méér teruggekregen dan ik van tevoren had durven te dromen. Het is een reis geworden die tot de dag van vandaag spannend blijft.

Mijn investering betaalt zich nog steeds uit. Ik heb mezelf verbaasd, ik ben soms verbijsterd maar gelukkig nooit verbitterd geraakt. Veel meer was ik keer op keer verwonderd. Ik heb prachtige hoogtepunten beleefd en die gekoppeld aan dieptepunten, waaraan ik door het schrijven van dit boek weer herinnerd werd. Ik ben op mijn pad successen tegengekomen en heb ook pijnlijke fouten gemaakt. Beginnersfouten soms. Gevoelsmatig ben ik door de voorwas en de hoofdwas gegaan en een ander mens geworden.

Vrijheid

Voor het eerst in mijn leven kwam ik dicht bij een situatie waarin ik vrij was. Dat had ik nog niet eerder op die manier meegemaakt.

Thuis, op school, tijdens je studie en later in je carrière word je omringd door systemen. Dat geeft je bestaan steun en houvast, het geeft je leven richting en het bepaalt de manier waarop je agenda wordt ingevuld. Voor wie daaronder lijdt, heet dat 'sleur'. Voor wie die sleur kan omarmen, heet dat 'een gelukkig leven'. De mate waarin je met die systemen kunt leven, bepaalt de mate van je geluk.

Eenmaal in ons nieuwe bestaan, weten we niet wat we moeten. We dartelen als veulens in de wei, springen met vier poten van de grond in de rondte en zweven door onze nieuw verworven ruimte. We leven als een kip zonder kop en als een mens zonder zorgen. 'YOLO!!' roepen mijn kinderen dan.

Rondom het middaguur is het niet langer lunchpauze. Ja, je eet natuurlijk wel wat, maar dat doe je nu zonder de vertrouwde collega's, bij wie je voorheen stoom kon afblazen en zaken van je werk kon delen. De maand nadert zijn einde maar er wordt géén salaris op je rekening gestort. Maandag gaat op woensdag lijken en eigenlijk voelt het de hele week alsof het weekend is en andersom. Alle dagen

lopen door elkaar. Je doet boodschappen op een moment dat je de supermarkt al jarenlang niet meer vanbinnen hebt gezien. Je staat alleen nog maar in de file als je zelf zo dom was een afspraak binnen de spitsuren te plannen. Ja, en soms betrap je jezelf erop dat je denkt: het mag iets minder vrij, iets meer sleur graag. Je zoekt structuur in je dag, dat heb je namelijk hard nodig.

Eenmaal in de vrije buitenwereld ontdek je dat je daar eigenlijk een diploma voor zou moeten halen. Je zou er een toelatingsexamen voor moeten doen. Je zou er 'een verklaring van geen bezwaar' voor moeten aanvragen, of een attest.

De drang naar vrijheid is soms groter dan het besef van wat je buiten te zoeken hebt. Je hebt nog geen flauw idee hoe je het gaat doen, en wat je met name wel en vooral niet gaat doen. Je spreekt ervaringsdeskundigen maar je luistert selectief naar hun verhaal, op zoek naar de elementen die je aanspreken en die je ondersteunen in jouw drang. Je zoekt en krijgt bevestiging.

Op de keper beschouwd ben je vlak voor het besluit dat je weggaat eigenlijk handelingsonbekwaam, want je redeneert in een cirkel: je wilt weg en dan is het beter om weg te gaan, zoiets. Eigenlijk zou je jezelf in die situatie een beslissingspauze moeten opleggen, een periode waarin je zo'n belangrijke beslissing niet mag nemen omdat je niet in staat bent om de argumenten zorgvuldig af te wegen. Of je houdt jezelf een lijstje voor met vragen en issues zoals die in deel 2 van dit boek beschreven staan. Dan kun je met open ogen en goed voorbereid de volgende stap nemen. Je kunt dit boek ook cadeau geven aan iemand die je ziet worstelen. Of je geeft het aan iemand die je zou willen helpen met het nemen van een goed doordachte beslissing. Je

Terug naar de bank

Ik zou natuurlijk weer op de deur kunnen kloppen. 'Ervaren bankier meldt zich voor actieve dienst.' De buitenwereld had het wel logisch gevonden als ik dat had gedaan. Maar was er ook echt een weg terug naar de bank?

De vraag lag inderdaad voor de hand en is me dan ook vaak gesteld. Heel wat mensen hebben gedacht dat ik na een tijdje weer mijn opwachting zou maken. Mijn familie heeft het gehoopt. De gedachte om terug te keren heeft, eerlijk is eerlijk, zelfs weleens door mijn hoofd gespookt. De gedachte is nooit concreet uitgewerkt.

Dat heeft twee heel simpele redenen: ten eerste zie ik een magere toekomst voor de financiële sector in de huidige context. Sommige banken zullen nog hard moeten werken om een toekomst te hebben. Als ze omkijken en bedenken waar ze tien jaar geleden nog stonden, zakt de spreekwoordelijke moed ze in de schoenen. Banken zullen drastisch moeten veranderen om een verdienmodel te hebben waarmee ze misschien kunnen overleven. Dat is een heel moeilijke, bijna onnatuurlijke opgave voor een organisatie. Zeker als je daarbij afscheid moet nemen van een grote groep werknemers. En zeker als je heel andere competenties en andere mensen nodig gaat hebben. Waar laat je de eerste groep en waar vind je de tweede groep?

En dan nog is het de vraag of de publieke opinie het de banken gunt om een winstgevend verdienmodel te hebben en goed geld te verdienen. Want de populistische visie is dat banken de financiële crisis veroorzaakt hebben (dat is niet waar, zoals we al in een vorig hoofdstuk lazen) en dat bankiers schurken zijn (wat ook niet waar is). Er is een groot negatief sentiment over banken bij vele mensen en politici. Sommigen komen met de gekste beschuldigingen en insinuaties. De voormalige minister van Financiën Jeroen Dijsselbloem noemde de banken ooit zelfs de bron van het populisme. Dat was een valse verdraaiing van de feiten. En dat afkomstig uit de mond van een minister van Financiën. Als zelfs ministers zich op dat bedenkelijke lage niveau gaan uiten, heeft het populisme gewonnen. Ik vind het wel zorgelijk: blijkbaar zitten we nog steeds met een collectieve schuldvraag over de financiële crisis en valt er een rekening te vereffenen. Dat is allemaal weinig positief en ook weinig verheffend. Het voegt niets toe aan het algemene publieke belang. De financiële sector blijft een van de grootste sectoren van de Nederlandse economie en een belangrijke bron van werkgelegenheid. Daar moeten we zuinig mee omgaan.

Ik ben een warm pleitbezorger van de banken, al probeert men ook mij nog weleens het tegenovergestelde in de mond te leggen: 'Jij bent toch ook weggegaan bij de bank? Jij was toch ook tegen wat er allemaal gebeurde?'

Ik ben inderdaad weggegaan en ik had kritiek, dat klopt. Daarin stond ik binnen en buiten de bank overigens helemaal niet alleen. Mijn kritiek werd binnen ING bepaald niet veroordeeld. Men vond mij weliswaar 'aanwezig' met mijn mening (die soms afwijkend was), maar nooit werd mijn mening afgewezen en nooit is mij de mond gesnoerd.

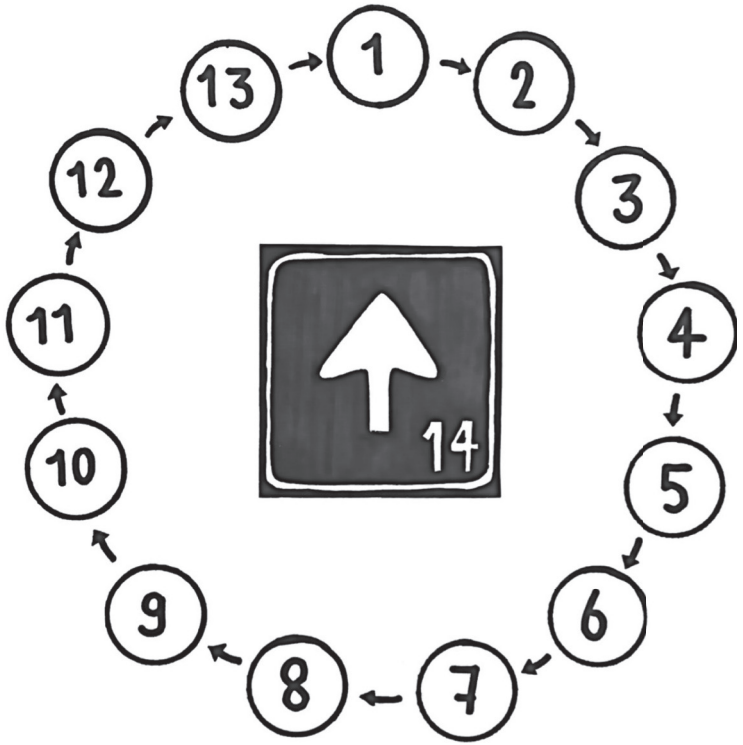
De kernvragen

De kernvragen zijn belangrijke levensvragen. De antwoorden geven je een reëel beeld van jouw toekomst. De vragen zijn bedoeld als een leuning langs een steile trap. Daaraan kun je je vasthouden, ongeacht of je omhoog gaat of omlaag. Ze zijn een kompas in mistige tijden. Jij bepaalt nog altijd zelf de bestemming van de reis, maar het kompas geeft je de goede richting aan. De kernvragen geven je zicht op wat je te wachten staat in de buitenwereld en hoe jij daarmee om kunt gaan. De kernvragen leggen bloot wie je bent of wilt zijn. Of wie of wat je wilt worden.

De vragen helpen je om jouw gevoelens in het juiste perspectief te plaatsen. Jouw verwachtingen over jezelf en over de toekomst worden gesynchroniseerd met je competenties en eigenschappen.

Door beantwoording van de kernvragen krijg je een eerlijk inzicht in het maximum van wat er nog in zit bij je.

De kernvragen zijn universeel.

Vraag 1: Hoeveel geld heb je nodig?
Vraag 2: Hoeveel ben je waard?
Vraag 3: Hoe sterk ben je?
Vraag 4: Hoeveel energie heb je?
Vraag 5: Hoe ga je met tegenslagen om?
Vraag 6: Jij en groepen, hoe zit dat?
Vraag 7: Wat is jouw intrinsieke motivatie?
Vraag 8: Voor wie zorg je?
Vraag 9: Wat betekent vertrouwen voor je?
Vraag 10: Hoe positief ben je?
Vraag 11: Welk nummer staat er op je broekje?
Vraag 12: Kun je focussen?
Vraag 13: Kun je verbinden?
Vraag 14: Kun je terug?

Vraag 1:
Hoeveel geld heb je nodig?

Het is de vraag die vaak als allereerste bij mensen opkomt als de gedachte bij hen de kop opsteekt om het roer om te gooien of als ze daarover gaan fantaseren. *Hoe moet het dan met geld?* Je zult toch geld moeten verdienen om jezelf (en eventueel anderen) te kunnen onderhouden? Je hebt je financiële verplichtingen waaraan je zult moeten blijven voldoen. Wat als je straks te weinig geld hebt, wat dan? Hoeveel geld heb je eigenlijk nodig?

Vaak spoken al die vragen tegelijkertijd door je hoofd. Vaak lopen de antwoorden sterk uiteen. De antwoorden die je vanuit je omgeving krijgt, zijn niet zelden verschillend en tegenstrijdig. Dat gaat alle kanten uit. Je wordt er al met al heel onzeker van. Hoe meer je er met anderen over praat, hoe meer onzekerheid er op jou geprojecteerd wordt.

Geld is inderdaad een issue. Je kunt er niet omheen en je zult er goed over moeten nadenken. Je moet sommetjes maken en je moet advies vragen. Ben je getrouwd of leef je samen, dan moet je er ook zeker met je partner over praten én je moet er met elkaar uitkomen.

Dat is veel 'moeten'.

Laten we eens met een simpele vraag beginnen: Hoeveel geld heb je nodig om een gelukkig leven te leiden? Ik

heb die vraag in de afgelopen jaren vele keren gesteld aan mensen. Ik raakte gaandeweg steeds meer verbaasd door wat ik zag gebeuren rondom het thema geld. Ik heb uiteenlopende antwoorden gekregen en dat bevestigde mij in mijn overtuiging dat je met geld twee dingen kunt doen.

Mogelijkheid één: je stelt je leven in dienst van geld (Type A = Afhankelijk). Mogelijkheid twee: je laat het voor jou werken (Type O = Onafhankelijk). Jij bent de hoofdpersoon in dit verhaal, dus zeg het maar: ben je een A'tje of een O'tje? Of hoeveel procent het een en hoeveel procent het ander?

In de derde klas van de middelbare school stelde een leraar ons een keer de vraag wat we later wilden worden. Ik had daar eigenlijk nog geen vastomlijnd beeld van, ik wist het gewoon nog niet. Achter mij zat een jongen en die zei zonder enige aarzeling: 'Tandarts.' Wij draaiden ons om en vroegen hem: 'Hoe kom je daarbij?' Maar deze klasgenoot had een adequaat antwoord: 'Daar verdien je zoveel geld mee, daar kan geen beroep tegenop.' Ik schrok van zijn woorden want tot op dat moment had ik nog nooit op die manier nagedacht. Ik had nooit uitgerekend hoeveel ik zou willen verdienen met het werk van mijn dromen, wat dat dan ook was. Wat voelde ik me dom en naïef. Tegelijkertijd bleef ik het een raar idee vinden om iets te willen worden wat je misschien niet echt leuk vindt (of nog erger: echt niet leuk) omdat je er nu eenmaal zoveel geld mee verdient.

'Hoeveel geld heb je nodig?' Dat was dus mijn vraag die ik aan veel mensen stelde. Ik voegde er dan aan toe 'om je vrij te voelen'. Dan kun je dus de keuzes maken die je wilt maken in je leven. Wel of niet werken, wel of niet een tweede of derde auto of huis of boot of vriend of vriendin of noem

Vraag 12:
Kun je focussen?

Focus. Het wordt vaak aangehaald als factor voor succes. Het vermogen om je te focussen. Binnen je werk vragen ze er telkens om: 'Focus je op resultaat. Focus je op je doelstellingen voor dit jaar. Focus je op je taken.'

Ik heb een verrassing voor je: dat was vroeger. Dat was binnen je werk. De realiteit is nu anders en mijn advies is: doe jezelf niet tekort, dus focus niet.

Binnen een bedrijf werd je betaald voor het talent dat het bedrijf in je zag en waarvoor men je wel wilde betalen. Om die reden eiste men van jou om je te focussen op dat talent. *Return on investment* voor de werkgever.

Heb je een kind weleens zien focussen? Welnee, een kind probeert alles uit. Een kind is permanent nieuwsgierig en is een 'rupsje nooit genoeg'. Een kind wil altijd álles doen. Dan weer dit, dan weer dat, elke keer weer wat nieuws.

Mijn advies is om op dezelfde gulzige manier om te gaan met jouw talenten. Je hebt er een heleboel. Als kind zijn je ouders en jij uitgebreid bezig geweest om die talenten bij je te ontdekken en te ontwikkelen. Je talent op school, je talent voor diverse sporten, je talent voor muziek en ga zo maar verder. Hopelijk heb je al van veel talenten kunnen proeven toen je jong was.

Naarmate je ouder werd, maakte je keuzes en er vielen

dingen af. Je vond ze heus wel leuk en je was er misschien nog goed in ook. Maar andere dingen waren kansrijker. Niet eens noodzakelijkerwijze leuker, maar kansrijker. Waarmee ga je de top bereiken en waarmee kun je een goede baan vinden? Soms waren het jouw keuzes en soms waren het keuzes (of 'adviezen') van anderen. Van je ouders, of van je school of een studieadviseur. Geef toe: hoe fijn was het niet als iemand zei dat je ergens goed in was? Dat was vaak een reden om op dat talent te gaan focussen. Dat talent was blijkbaar je 'entry ticket', dacht je. Daarmee hoorde je erbij.

Op de middelbare school moest je keuzevakken kiezen, pakketten die je voorbereidden op een vervolgopleiding. Dat was al moeilijk genoeg. Je was misschien goed in Frans, maar dat zat dan net niet in het pakket dat wel een aantal andere belangrijke vakken bevatte. En dus liet je Frans vallen.

Toen je ging studeren, volgde er nog meer focus. Tijdens je studie richt je je op wat je het beste kunt, het leukste vindt of waarmee je jezelf de hoogste kansen toedicht. Maar ja, de keuze van de studie was misschien niet klip-en-klaar, ook daar had je alternatieven en moest je kiezen. En ook daar werd je door je omgeving geholpen. Welke studie geeft de beste vooruitzichten? In welke vakken ben je goed? 'Zonde om dat te laten vallen', zei men dan. Ja zonde, dacht jij misschien.

Op den duur beland je binnen een baan en dat is het moment waarop er een sticker wordt geplakt op één bepaald talent. Je bent wat je doet en dat talent wordt jouw identiteit. Je buitenwereld leert je dan kennen als 'de tandarts' of 'de bankier' of 'de manager' of 'de notaris' en dat ben je dan. Dat werkt goed zolang jij nog tevreden bent

INHOUD

De vrijheid tegemoet 7

DEEL 1 MIJN LEVEN EN WERKEN IN VRIJHEID 11

Van kasteelheer tot Othello 13
Afscheid nemen 28
De reacties 32
De dag van morgen 34
Spijt 37
Vrijheid 40
Verwondering 43
Emoties 46
Johan Cruijff 48
Sabbatical: een leerzaam jaar 76
De financiële crisis 81
Solliciteren: op zoek naar vaste grond onder de voeten 92
Terug naar de bank 110
De kracht van doorzetten en van emotie 115
Toneelgroep Amsterdam 123
'Iets voor jezelf gaan doen' 133
De moraal van mijn verhaal 151

DEEL 2 JOUW LEVEN EN WERKEN IN VRIJHEID 157

'Leef je eigen leven' 159
'Je wilt eruit!' 161
De bron van de onrust 169
Weet waaraan je begint 175
De kernvragen 178
Vraag 1: Hoeveel geld heb je nodig? 180
Vraag 2: Hoeveel ben je waard? 189
Vraag 3: Hoe sterk ben je? 199
Vraag 4: Hoeveel energie heb je? 205
Vraag 5: Hoe ga je met tegenslagen om? 210
Vraag 6: Jij en groepen, hoe zit dat? 213
Vraag 7: Wat is jouw intrinsieke motivatie? 217
Vraag 8: Voor wie zorg je? 224
Vraag 9: Wat betekent vertrouwen voor je? 231
Vraag 10: Hoe positief ben je? 239
Vraag 11: Welk nummer staat er op je broekje? 245
Vraag 12: Kun je focussen? 252
Vraag 13: Kun je verbinden? 258
Vraag 14: Kun je terug? 266

Epiloog: 'Het is maar werk' 267

Woord van dank 271